Devrimci Kriz ve Uzlaşma Modelleri I

Türkiye kapitalizminin toplumsal kriz potansiyelini gerçekçi bir tarzda saptamak, bu potansiyelin devrimci bir kriz olasılığı ile ilişkisini kurmakx Türkiye'de sosyalist devrimci politikanın merkezi sorunudur. Bu sorunu, politik iktidarın ele geçirilmesi perspektifi ile birlikte tartışmak giderek ayrıksı hale gelen bir misyona denk düşüyor.

Türk solu devrimci kriz dinamikleri içerisinde işçi hareketinin politik vazgeçilmezliğini, nasıl sağlıksız bir gecikmişliğin telaşı ile ancak 80'li yılların ikinci yansında algılamaya başlamışsa, öne çıkan ya da giderek sönümlenen diğer dinamiklere de aynı sübjektivizm ile yaklaşmıştır. Bugün sosyalist ve devrimci hareketin, ortalamacı, hep geç keşfetmenin telaşı ile belirlenen çözümlemelere meyletmesinin ardında politik kriz dinamiklerini saptama yeteneğindeki olgunlaşmamışlık büyük yer tutuyor. 60'lı yıllarda MDD ekolüne hakim olan Latin Amerika Vietnam deneyimlerinin genelleştirilmelerine dayalı modeller ile Komintern taktiklerinin reformları çoğaltmaya dönük yorumları, 80'li yıllarda tıkanınca ortaya tüm yapıları kesen bir pragmatizm çıktı. Bu pragmatizm, 1985'den bugüne "sınıfa yönelmek gerek" içgüdüsü ile hareket eden yapıların bu kez de işçi sınıfının maddi yapısındaki dönüşümleri, iç eşitsiz gelişmesini farkedememesi gibi bir sonuç doğurdu. Türk solundaki teorik reor-ganizasyona yönelik sınırlı kapasitesi ile dar pratikçiliğe dayalı politika yapma eğilimi, Türkiye işçi sınıfının kendisini yetersiz tanıyan devrimci dostlarına fazla yüz vermemesi gibi bir sonuç doğurdu. Türkiye sol hareketi, bir bütün olarak son 6 yılda, Türkiye işçi sınıfına yönelik politik pragmatizmin getirdiği sınıfsal taban yaratamama sorununu aşma konusunda tek bir ciddi adım atamamıştır.

Türkiye'de sermaye birikiminin 1982 yılından itibaren ancak dalgalanmalı bir eğilim içerisinde gerçekleştiğine dair Türkiye devrimcilerinde genel bir sezginin varlığından sözedilebilir. Bu sezgisel yaklaşım en azından kimi reformist çizgilerde, kapitalizmin kendi istikrar araçlarını yarattığına dair objektivist bir yöntemsel yaklaşımın yer etmesine yolaçtı.

Türkiye sosyalist ve devrimci hareketinde çoğu kez devrimci-reformist ayrışması olarak görülen bu ayrışmanın bir cephesinde de, sermayenin yeniden yapılanma yeteneğini saptayamayan, her tür konjonktürde egemen sınıfların bir sıkışmışlık ortamı içerisinde yol aldığını varsayan tepkisel bir yaklaşım gelişti. Hem,leninizmi, bir fanus içerisindeki ilkeler manzumesi olarak tasarlayıp, hem de örneğin öncü örgütlenme konusunda en öznelci yönteme sahip politika üretimi örneklerini Türkiye solunun bu "devrimci" kampı ortaya koydu. İşçi sınıfı içinde son 15 yıl içerisinde yaşanan hızlı dönüşümü proleterleşmeyi homojen bir süreç olarak algılayıp işçi-köylü ittifakları üretmek de bu kampın ortak paydası idi. Sınıf içi eşitsiz gelişmenin yaşanmadığı bir proleterleşme sürecinin, Türkiye kapitalizminin doğasına aykırı olduğunu veri alacak bir yöntemsel olgunluğa ne zaman gelinir, bilinmez?

Son bir yılda ise, önceleri "krizsiz kapitalizm" tasarlayıcısı kelimenin dar anlamındaki revizyonist

aydınlar eliyle gündeme getirilen "bilimsel teknolojik devrim" şablonuna dayalı, emek-sermaye ilişkilerindeki dönüşüm üzerine ilginç tezler solun diğer bölmelerine de yansıdı. İşçi sınıfının bütünsel olarak devrimci bir kabuk değiştirme tecrübe edeceğine dair politik varsayımlar, 1985-90 arasında yanlışlanınca, Ortodoks sınıf mücadelesi kuramında açıkça dışa vurulmayan bir aşınma yaşandı. Revizyonist aydınların büyük yalanı, uluslararası kapitalizmin İkinci Dünya Savaşı sonrasında gelişkin ülkelerde yaşadığı genişlemeyi ve refah devletini, kapitalizmin tüm çağdaş tarihine ve geleceğine doğru genelleştirilmesi idi. Oysa, bugün sadece sol keynezyen olmanın ötesinde belki de biraz dürüst olmak gibi ek bir niteliğe sahip olan ünlü iktisatçı J. K. Galbraith'in ağzından dökülenler İkinci Savaş sonrası genişlemenin ana yasallık değil, bir istisna olduğunu kanıtlıyor: "Refah devleti gelişkin kapitalist ülkelerde halkın değil, oy verenlerin çoğunluğunu geçici olarak memnun etmeye dayalı idi." [1]

Türkiye kapitalizminin, özellikle 1961 Anayasası ile kurumsallaştırmaya çalıştığı "sosyal devlet" ile emperyalist ülkelerin orta sınıflarının emekçiler ile kolkola tadını çıkardıkları savaş sonrası genişleme, belirli tarihsel koşullara dayalı idi ve herşeyden önemlisi geçici idi. Ortak yönleri öne çıkararak söylemek gerekirse, genişleme, faşizm ve savaş dönemi koşulları ile sindirilmiş bir işçi sınıfının iktidarı tehdit etme potansiyelinin tıkanması ile koşullanmıştı, herşeyden önce. Türkiye burjuvazisinin 1948'den sonra Marshall Yardımı ile sağladığı sermaye ithali, yeni teknolojilerin girmesi için bir altyapısal zemin yaratmıştı. Türkiye kapitalizmi "ithal ikamesi" olarak adlandırılan ve 1970'li yılların sonunda doğrudan ithalat için gerekli artık'ın yani dövizin bulunamaması ile tıkanan büyümesini, dış ticaretinin yaklaşık yüzde 75'ini sürdürdüğü gelişkin Avrupa ülkelerinin de yaşadığı genişlemeye borçlu idi.

Gerek emperyalist ülkelerdeki "refah devleti" gerekse orta derecede kapitalistleşen ülkelerin bir çoğunda yaklaşık 30 yıllık bir döneme damga vuran "sosyal devlet", sermaye'nin toplumsal yeniden düzenlemeyi belli bir maliyetle üstlenmesi sayesinde yaşanmıştır. Fakat Batı Avrupa ve klasik Türk solundaki en büyük yanılsamalardan bir tanesi sosyal harcamaların ve verimliliğin, kârların ve ücretlerin az çok istikrarlı bir biçimde birbirlerini koşullayan artışına dayalı keynezyen modeli, işçi sınıfının burjuvaziden koparttığı bir kazanım olarak kabul etmesidir. Rakip ve düşman bir sistemin yenilgiye uğratıldığı 1990'lı yılların başında gelişkin kapitalist ülkeler istikrarlı bir yıl bile geçirememişlerdir. Bugün hem Türkiye'de hem de Avrupa ve Kuzey Amerika'da bu model tıkanmıştır ve bunun Türkiye kapitalizminin 2000'e yaklaşırken yaşadığı yeni model arayışına doğrudan etkisi olmaktadır.

YENİ MODEL ARAYIŞLARI

Uluslararası burjuvazi krizini 1930'larda yaşadığı gibi emek maliyetlerini doğrudan düşürüp sendikalara saldırıp, sonuçta mutlak artık-değerin düşüşünü engelleme yöntemleri ile atlatamayacağını 1971 ile 1980'lerin başı arasında anlamıştır. Dolayısıyla savaş sonrası refah devleti ve sosyal devlet düzenlemeleri, yine kriz ortamında fakat bu kez işçi sınıfına kontrollü bir saldırı, ideolojik hegemonya yöntemlerinde sofistifikasyon politik kontrol mekanizmalarının geliştirilmesi gibi ek araçlarla aşındırılmaktadır. Bunun sonuçlarından bir tanesi emekçi kitlelerin bir bütün olarak, toplumsal konsensüs veya sosyal devlet çerçevesine sokulmasından burjuvazinin vazgeçmesidir. 1980'li yıllar iş güvenliğinin giderek kısmileşmesi, Üçüncü Dünya'nın göreli gelişkin ülkelerine kitle üretimine dayalı fordist sektörlerin kaydırılması ve emek

maliyetlerinde kısıntıya gidilmesine dayalı bir tür kriz yönetimi konjonktürü ile geçmiştir. Fakat Türkiye, 1970'li yıllarda sanayi proletaryasının gelişimi, ulusal pazarın hala konsolide edilememesi ve politik istikrarsızlık dolayımıyla krizin işçi sınıfına doğrudan saldırı yolu ile devrimci krize tam olarak dönüşmesinin engellenmeye çalışıldığı bir dizi ülke arasında yer almıştır.

Genel hatları ile yorumlandığında Türkiye gibi orta derecede kapitalistleşmiş bir ekonominin krizden çıkışı için fazla seçenek yoktu. 1978 yılı ile başlayan, faşist terör ile devlet terörünün içice geçmesine eşlik eden ekonomik düzenlemeler yaklaşık 7-8 yıllık bir kriz geciktirme işlevi gördü. Türkiye kapitalizmi, burjuva iktisadının aşamalandırması ile ithal ikameci stratejinin ikinci evresine geçemeyen fakat kitle üretimini, sosyal devlet ve genişleyen sosyal güvenlik sistemi ile karşılayan bir yapıya sahipti. Türkiye kapitalizmi, Uzak Asya'daki ve Brezilya-Arjantin gibi 70'li yıllarda Latin Amerika'daki ülkelerden farklı olarak bir ihracat sektörüne dayanarak borç ödeyen, gelişkin teknoloji paylaşan bir ekonomiyi oturtamadı. Türkiye burjuvazisi politik krizi atlatmanın bedeli olarak ihracat pazarlarında dış rekabet açısından gecikmişliğin ve yetersiz yabancı sermaye ithalinin bedelini diğer benzeri ülkelerden farklı biçimde ödedi; bu savaş sonrası sosyal devlet kurumlarına, devlet memurlarının işgüvencesine ve '60'lı yıllarda temeli atılan anayasal uzlaşma kurumlarına giderek daha fazla saldırı biçimini aldı. Dolayısıyla düşen kâr hadlerinin restorasyonu Türkiye kapitalizmi açısından, sınıflar arası politik "uzlaşma" ve "karşılıklı güven" ortamını riske edecek önlemlerle ancak sağlanabildi.

Bugün ihracat ve dış ticaret sermaye şirketleri yolu ile ara mallar üretimine dayalı sermayenin gecikmiş bir pazar sorununu çözüme kavuşturması için Asya-Türkik cumhuriyetler pazarı gündeme gelmiştir. İşte genel olarak bakıldığında, 70'li yıllardan bu yana ihracatın ithalatı karşılama kapasitesini arttıramamış krizi zaten zayıf sosyal güvenlik kurumlarını erozyona uğratarak ve '70'li yıllarda artan verimliliğe koşut yükselmiş sanayi işçi ücretlerine saldırarak aşmaya çalışan sermayenin ekonomik ve toplumsal yeniden üretim için dış pazarların hayati önemi vardır. Buna yatırım pazarı sorunu eklendiğinde Türkiye kapitalizmini ücretler, sosyal güvenlik ve dış pazar faktörlerine aşırı bağımlı kılan kırılgan bir yapı ortaya çıkmaktadır.

1989 yılında sendikalı işçilerin göreli ücretlerinin tekrar yükselmeye başlaması eğilimi, iş güvencesinin giderek daha fazla saldırıya uğraması ile dengelenmiştir. Türkiye burjuvazisi pazarlık yapabilen işçi oranının işçi sınıfının reel olarak yüzde 10'u civarında durağanlaşmasını ve yüksek işsizlik oranını, istihdamı esnek ve güvencesiz kılarak kullanmıştır. Küçük işletmeler, kimi hesaplamalara göre toplam imalat ve hizmet istihdamının yüzde 40-65'i civarında olan marjinal (kayıtsız) istihdam, yapısal olarak sermayeye, istihdam edilmiş işgücünü manipüle etme olanağı tanımaktadır. Türkiye'de son yıllarda bilimsel teknolojik devrimi sadece gelişkin teknoloji kullanan işletmelerde çalışan sendikalı işçiler açısından ve onu da çarpıtarak yorumlayan aydınlar ve sendikacılar, emek-sermaye çelişkisinde bir dönüşüm yaşandığı izlenimini yaymaya çalışıyorlar. Kapitalizmin istikrarlı büyüme potansiyeli varsayımı ile birlikte.

İşçi sınıfının bir kesitini eğitip kalifiye ve göreli güvenceli işgücü olarak kullanıp, geri kalan proleter kitleyi sermayenin organik bileşimine ve kâr haddi dalgalanmasına göre manipüle etmek Türkiye burjuvazisi için bir cankurtaran simidi haline gelmiştir. Bu olgu, sınıfı kısa vadeli çıkarlar, göreli ücret, orta vadeli işgüvencesi temelinde bölme politikasını doğrudan bir kriz

atlatma aracı olarak, sanayi burjuvazisinin politika demedi arasına katmıştır. Büyük işletmelerin yetmişli yıllarda grev ve militan sendikal örgütlenmelerden "çok çekmeleri", istihdamın informelleşmesi ve küçük-orta işletmelerin sanıldığı gibi yokolmaması (bir sektör olarak) eğilimini güçlendirdi. Kamu Hizmet sektöründeki neo-liberal politikalar, kamu emekçilerini '70'li yıllarda tadını çıkardıkları göreli istikrarlı istihdam olanağından mahrum bıraktı.

Dış borçları ödeyecek ihracat yapısının gelişmemesi ve keynezyen gelir politikaları ile beslenmiş bir iç talebin artık "lüks" haline gelmesi, dış pazar konusunda 1989-91 tıkanmasından itibaren Türkiye burjuvazisini daha saldırgan kılmıştır. Emperyalist paylaşımdan pay almak, Türkiye burjuvazisi için, yetersiz teknoloji yüzünden ancak emperyalist politikalar açısından daha girişken, ama stratejik açıdan daha az özerk bir dış politika ile olası görünüyor. Dolayısıyla hem ithal ikamesinin, üretim araçlarının ithalatını ikame edecek ikinci aşamasına geçilememesi yüzünden klasik ithal ikameci stratejinin yarattığı kimi darboğazlar hem dış ticaret açıkları, büyüyen dış borç, verimsiz yatırımlar sürüyor; hem de dışa dönük kriz hafifletme politikaları yaşamsallaşıyor. Fakat bu kriz potansiyeli, bu kez otarşik bir kalkınma izlemesi artık olası olmayan Türkiye kapitalizminin dış pazar ihtiyacını Orta Doğu ölçeğinde bir yeniden yapılanma bağlamında karşılamasını zorunlu kılıyor. Kimi askeri girişkenlikler göstermek özellikle eski Sovyetler Birliği cumhuriyetleri ve Orta Doğu'da ikinci bir İsrail misyonunu kaldırabileceğini kanıtlamak, emperyalist pazar paylaşımı ve bölgesel yeniden-paylaşımı açısından Türkiye burjuvazisi için zorunlu hale geliyor.

Türkiye burjuvazisi, üzerinde yürüdüğü trapezde dengesini bozacak iki düzen dışı dinamik ile karşı karşıyadır. Bunlardan birincisi Avrupa'daki sınıf kardeşlerinden oldukça farklı bir uzlaşma dışına itilmişlik yaşayan sanayi proletaryasıdır. Sanayi proletaryasının, militanlaşması, gelişkin kapitalist ülkelerden farklı olarak doğrudan klasik savaş sonrası sanayileşmenin lokomotif sektörlerinde (metalürji, otomotiv, petro-kimya, cam gibi) doğrudan işçi sınıfını devlet ile karşı karşıya getiren sonuçlar doğurmaktadır. Türkiye kapitalizmi, en uzun süredir sendikalı en gelişkin teknoloji ile çalışan imalat sektörlerindeki işçilere bile işgüvencesi sağlayamayacak ölçekte bıçak sırtında yürümektedir.

Türkiye burjuvazisini, bölgesel emperyalist politikalarda daha fazla rol oynamaktan alıkoyan ikinci düzen-dışı faktör ise Kürt devrimci demokrat hareketidir. Kürt direnişi, belki sermayenin yeniden üretimi ve kâr hadlerindeki düşüşün restorasyonu açısından değil, fakat politik otorite, kapitalist modernizasyon ve dış pazarlara yönelmenin engellenmesi açısından bir toplumsal ve politik kriz nedenidir. Ulusal kurtuluş hareketini bastırmak için ayrılan kaynakların bir kısmı doğrudan ABD, İngiltere ve Almanya'dan gelse bile özellikle emperyalist ülkelerdeki son kriz Türkiye burjuvazisinin pazarlık payını daraltıyor. Ortadoğu'da yeni bir emperyalist düzenlemeyi geciktiriyor ve geciktirdiği ölçüde Türkiye burjuvazisinin hareket alanını ve zamanını sınırlıyor.

Sınıf hareketinin kapitalist devletin krizini devrimci bir krize dönüştürmesinin önünü 12 yıl önce alan burjuvazi tüm dünyada ulusal kurtuluş hareketleri (Nikaragua, El Salvador, Güney Afrika, İrlanda, Filistin) yeni dünya düzenine uyumlulaşma belirtileri gösterirken değişik nedenlerden dolayı bu uyumu şimdilik göstermeyen bir devrimci demokrat ulusal kurtuluş hareketi ile karşı karşıya geliyor. 1978-84 arasında devletin solu fiziken yoketmekle uğraşması sürecinde, kendini seksenli yılların ikinci yansına hazırlamış ve daha geri bir sınıfsal zeminde Anadolu'da yeni bir

devrimci dinamizm boy gösteriyor. Şimdi Türkiye kapitalizminin geldiği noktada, sermayenin istikrarlı yeniden üretim modeli olarak seçtiği modeli sosyalistlerin hem de devrimci bir perspektifle zihinlerinde yeniden kurmaları kadar kritik bir pratik olamaz. Ve işte tam da bu noktada bu yazının ana tezi ortaya çıkıyor; Türk solu, kendisini 1992 yılına taşıyan mücadele gelenekleri idelojik evrimi ve politik olgunluk derecesi ile ne Türkiye işçi sınıfını yeniden devrimcileştirecek ne de Kürt devrimci direnişini sola çekebilecek yapıda değildir. Türkiye devrimci ve sosyalist hareketinin sermayenin ve emperyalizmin egemenliklerini konsolide etme modellerini algılayabilmesi, krizi devrimci krize dönüştürmesi için iç ideolojik evrimini olgunluk noktasına getirmesi gerekmektedir.

Kürt direnişini sola çekebilmek için Türk solu revizyonist kapitalizm tahlillerinden uzak durduğu kadar, devrimci demokrat mirasından da en radikal bir tarzda kopmalıdır. Türkiye proletaryası için devrimci demokrasi eskimiştir. Türkiye sosyalistlerinin devrimci bölmesinin en acil radikal eylemi devrimci demokrat ideolojik bulanıklıktan kopuş olmalıdır. Ancak böylesi bir kopuş, Türkiye işçi sınıfını burjuvazinin modernizasyonu projelerinin, figüranı olmaktan kurtarabilir ve ancak böylesi bir kopuş "Avrupai solcu" olmaya özenen Türk solcusunu Türk aydınını ve Türkiyeli işçiyi, Türkiye kapitalizminin eşitsiz gelişme dinamiklerine de duyarlı kılacaktır. Yoksa, Türkiye'yi (kısmen ya da tamamen) Avrupa'daki gelişkin burjuva demokrasisini geriden takip eden bir sosyo-ekonomik formasyona indirgeyen metropol solu ile Asyatik bir popülizm ile sosyalizm arasında yalpalayan plebyen solculuk arasındaki zaman zaman sunileşen "reformist-dev-rimci" kutuplaşması bitmez.

Türkiye solunda anti-kapitalist bir stratejinin geliştirilmesini engelleyen nedenlerin başında "kapitalizmin yeni dinamiklerini" kavrama gerekçesi ile oluşturulan analizler yer alıyor. Sivil toplumcu tezlerin kendini yeniden ürettiği bir krizsiz kapitalizm modeline Türkiye toplumunun da yakınsadığı tasarlanmaktadır. Bu modelin karşısında ise Türk devrimci demokrat hareketinin asla tümden kopamadığı popülist bir "toplumsal muhalefet" kurgusu yatıyor. Bu popülizm radikal bir sermaye karşıtı sosyalist politika üretilmesini engelliyor. Kürt direnişi sözkonusu olduğunda, Türk devrimci demokrasisi ya Kürt direnişini daha objektif bir devrimci demokrat zemine dayandığı için rakip görüyor ya da kendi halkçı zihniyetini Kürt direnişine yansıtarak "sınıfsız, imtiyazsız Kürt toplumu" tezlerine yol açıyor. Her iki modelin açımlanmasına ve örneklerine geçeceğim.

Sınıfsal perspektifin likide edildiği teknolojisi kapitalist gelişme modeli, Batı Avrupa ve Kuzey Amerika'da 1970'ler krizinin kapitalizmin iç katılıklarını esneterek tüketici hakimiyetindeki bir üretim ilişkileri düzenleyerek aşıldığı tezine dayanıyor. Türkiye'de sol-liberal ve Avrupa merkezci devletçilik eleştirisi, neo-liberalizmin refah devletine yönelttiği eleştirileri, zayıf sosyal devlete yansıtıyorlar. Bu model Büyük Britanya Komünist Parti-si'nin (şimdilerde Demokratik Sol Parti) ideologlarından Stuart Hall'un post-fordist sistem modeli ile Batı ve Batıcı solda yaygınlık kazanıyor. [2]

Fordizm-sonrası gelişme modeli kapitalizmin tüm işçi sınıfını yekpare bir üretci kitle olarak algılayan ve sınıfın sendikalaşmasının, verimlilik artışı-ücret artışı tekabüliyetine dayanan gelişmenin kurumsal temelini oluşturduğunu öne sürüyor. Türkiye toplumunun da yansımalarını yaşadığı II. Savaş sonrası genişleme, işçi sınıfının büyük ölçekli işletmelerde

toplulaştığı, kitle üretimi ile bu kitle üretimini karşılayacak kitle tüketiminin koşullarının sosyal güvenlik sistemleri ve sendikal pazarlık ortamı ile sağlanması üzerine inşa edilmiştir. Bu model, standart malların kitlesel üretimine dayalı bir teknolojik altyapı tarafından koşullanıyor. Fakat post-fordizm modeline göre artık kapitalizm sözkonusu fordist modelin katılıklarının yarattığı krizi, esnek kurumsallaşmalarla aşarak üretici güçlerde yeni bir sıçrama yaratıyor.

Post-fordist modele göre savaş sonrası genişlemenin yarı-vasıflı, bant sistemine yatkın, büyük işletmelere yönelmiş işçilerinin yerini artık sendikalara ihtiyaç duymayan çok-vasıflı, gelişkin teknoloji kullanan ve birçok malı aynı anda üretebilen, tüketici kimliği kitlesel-üretim işçisi özelliğine ağır basan bir işçi alıyor. Dolayısıyla artık sendikala-şan greve çıkan büyük işletmelerde çalışan işçilere dayalı "modern zamanların" emek örgütlenmesi tıkanıyor. Artık işçilerin hepsinin asgari bir yaşam standardı, sağlık-eğitim hizmetlerine ulaşabilme özgürlükleri bireysel çabalarının ürünü haline geliyor.

Bu modelin teknolojik altyapısı giderek otomasyondan, bilişim teknolojisine ve ürün uzmanlaşmasına yönelen bir "zenginliği" barındırıyor. Bu tarz esnek bir üretim modeline dayalı tezler, kendi içlerinde bir çeşitlilik gösterse de ortak özellikleri itibariyle, üretici güçlerden bağımsız bir teknolojiye tanınan lokomotif rolü içeriyorlar. Bu tezlerin, gelişkin kapitalist ülkeleri ne ölçüde gerçekçi bir tarzda yansıtan modeller ortaya koyduğu da ayrı bir tartışma konusu; fakat daha önemlisi bu yeni dinamik esnek ve merkeziyetçi olmayan kapitalizm kurguları Avrupa'da ve daha az teorik bir uyanıklıkla Türkiye'de modern emek-sermaye çelişkisini yumuşamış hatta aşılmış bir tarzda meşrulaştırmak için kullanılıyor. Sınıf içi eşitsiz gelişmeyi üretici güçleri geliştiren dinamik-liberal modelin çıkarına kabul edilebilir olarak sunuyor.

AVRUPA-MERKEZCİ YÖNTEMİN İKİ YÜZÜ

Benzeri krizsiz dinamik kapitalizm kurguları, "üretici güçleri geliştirdiği" ön kabulü ile kapitalizmin beslediği eşitsiz gelişme dinamiklerini yine Avrupai ideal dinamik kapitalizm modeline göre tanımlıyor. Kapitalizmin eşitsiz gelişmesinin vardığı nokta, "eskiyi savunan güçler-sınıfları kesen yenilikçi güçler" modeli içerisinde bir kez daha meşrulaştınlıyor. "Üretici güçleri geliştirme", "sınıfları klasik kitle partilerinin standart propagandasından kurtarma" gibi farazi erdemler işçi sınıfının yaşadığı depolitizasyonun sınıf dayanışmasının aşınmasının sınıf içi eşitsiz gelişmenin kapitalizmin istikrarı için dayanaklar haline gelmesinin gözden kaçırılması için kullanılıyor. İşçi sınıfının radikalizasyonu ya da yoksul köylülüğün anti-emperyalist başkaldırısı eskiye ait tepkiler olarak değerlendiriliyor. Tıpkı Avrupa toplumlarında "tüketici egemenliğindeki desantralize kapitalizm", tezlerinin ırkçı politikalarının, sınıf içi bireyciliğin sonuçlarını, işçi sınıfının etnik, cinsiyet ve kalifikasyon temelinde 30 yıl öncesinden daha köklü bir şekilde bölünmesini gözden kaçırdığı daha doğrusu teorikleştirdiği gibi.

Avrupa merkezli modern kapitalizm, Türkiye gibi ülkelerde toplumunun geçeceği yol olarak tasarlandığı zaman, geçerliliği Avrupa için bile tartışmalı dinamik kapitalizm modellerinin en azından Türkiye'nin batısını tasvir etmek için kullanılmasına şaşırmamak gereklidir. Bu modele göre, ki en gelişmiş örneğini Halil Berktay vermiştir- Türkiye'yi gelişkin kapitalizmin olgunlaşma belirtileri gösteren ve arkaik eskimiş çelişkilerle yüklü iki ayrı Türkiye'ye ayırmak mümkün. [3]

"Post-modern" Türkiye'nin, birinci bölmesinde İstanbul-Ankara-İzmir ve Adana gibi büyük şehirlerin, Marmara ve Ege gibi gelişmiş bölgelerin Akdeniz kıyı şehirlerinin modern sınıfları yeralıyor. "Verimli vadi ve ovaların, tamamen piyasa için üretim yapan oturmuş küçük ve orta köylülüğü finans burjuvazisi ve yoğunluklu meta dolaşımı" bu Türkiye'de. Berktay'a göre bu Türkiye, Avrupa toplumunun Anadolu'ya uzanmış "kıta sahanlığı". Ve bu birinci Türkiye ANAP'ın liberal kanadı, SHP ve DSP ve marksist akımların toplumsal temelini barındırıyor ve işçi hareketinin de "anavatanı".

İkinci Türkiye'de ise maalesef Ortaçağ'ın ağırlığı hissediliyor. Doğu ve Güneydoğu Anadolu ikinci "Türkiye"yi oluşturuyorlar. İkinci Türkiye'de Asyalı bir Üçüncü Dünyalı'lık, toprak ağalığı ve şiddet hüküm sürüyor. Etnik gruplar çokluğu arkaik yapının bir göstergesi. ANAP'ın "kutsal ittifak"ı, Refah Partisi, MÇP ve PKK, İkinci Türkiye'nin toplumsallığını temsil ediyorlar. Modelin genel yapısında ise Birinci Türkiye toplumsal formasyonun bütününe damgasını vuruyor. Bu rafine edilmiş Avrupa merkezci bakış açısından yola çıkarak geliştirilen politika önerilerini bir kenara bırakırsak, bizzat bu modelin gerçekçiliği bile en hafif deyimle tartışmalıdır.

Gerçekte bu model, sosyalist projeyi Türkiye'nin bir kısmı için belki yapılabilir gören ama devrimciliğini toplumun eriyen sınıflarına dayandıran kesimlerin popülizmi ile aynı ortak paydayı taşıyor; Eşitsiz gelişmeyi toplumun sosyalizm doğrultusunda radikalleşmesi için değil, birbirinden koparılmış ayrı ayrı çelişki düzlemleri uğruna bir yöntem olarak reddetmek. Keza sınıf mücadelesinin hem Türkiye hem Kürdistan için sanayi proletaryasının iki ayrı coğrafyadaki yoğunluğu ne olursa olsun güncelliğini yadsımak, Türk solunun hem Avrupa merkezci hem de popülist aydınları için aynı anda geçerli. Örneği Kürdistan devrimine Türkiye'den destek olduğunu düşünen Yalçın Küçük, İsmail Beşikçi gibi aydınlar Halil Berktay'ın İkinci Türkiyesi'ni sınıf mücadelesinden ve sosyalizmden nesnel olarak uzak görme ve klasik proleter radikalizasyonu adeta tarih dışına itme noktasında buluşuyorlar. "Emperyalist Türkiye" tezleri, tamamen işçi sınıfı aristokratlaşmış ve devrimci ulusal kurtuluşlara anti-tez olmuş batılı kapitalist ülke modelini Türkiye'ye monte etme çabasına dayanıyor. Daha önce tanımlanan dış pazar arama dinamikleri Y. Küçük'de Türkiye'nin emperyalistliğinin göstergelerinden biri oluyor. Türkiye işçi sınıfı "Emperyalist Türkiye" ile birlikte karşı-devrimci bir geleceğe bağlanıyor. İsmail Beşikçi ise, Devletler Arası Kürdistan çalışmasında, Kürt direnişi önderliğine "sınıf mücadelesini fazla abartmama" çağrısı yaparak, Avrupa desteğinden gocunmamasını öğütlüyor.[4]

Türkiye'nin en üretken aydınları adeta birbirleri ile eşgüdümlü olarak geri ideoloji salgılıyorlar. Nasıl metropol aydınlarının bir kısmı kozmopolitiz-mi ve liberalizmi sınıf savaşımının üzerine bir şal gibi örtmek istiyorsa, bir diğer kısmı da (sadece sözünü ettiğim aydınlarla sınırlı değil) tarihsel olarak '70'li Türk solunun ileri yanlarını kendine devreden bir harekete, üzerine yükseldiği kitlenin sınıfsız bir kitle olduğu varsayımına dayalı mesajlar veriyor. Bunun nedeni elbette Türkiye komünist ve işçi hareketinin, aydınları reformcu-likidasyonist bir yeni misyona savuran örgütsüzlüklerinin merkezkaç etkisi.

Üzerine basa basa dile getirmekten kaçınamayacağım görüşü bir kez daha formüle etmek gerekirse Türkiye sosyalist hareketi, hem işçi sınıfın yönelik misyonunu yerine getirmek hem de Kürt devrimci hareketi ile kişilikli, bir ilişki kurabilmek için kendi içinde adeta bir ideolojik devrim

yaşamalıdır. Ancak bu sayede işçi sınıfının sendikacılar elinde oyuncak olması ve devlet politikalarının bir eklentisi haline gelmesi engellenebilir. Türkiye burjuvazisi son onbeş yıl içerisinde orta sınıfları kattığı sınıflar arası uyum modeline işçi sınıfını da katmak için adım atmaya başlamıştır. Türkiye solunun Kürt direnişine tekil aydın desteği ve demokratik dayanağışma göstermenin ötesinde, onu sola çekebilen bir devrimci odak olması için de en azından devrimci kanatta liberal tezlere karşı geliştirilen savunma kadar devrimci-demokrat mirastan uzaklaşılmalıdır. Çünkü örgütsüz aydınların kışkırttığı sınıflar üstü kurtuluş tezlerine karşı, marksist sınıf savaşını, leninist örgütlenme kuramı ve emperyalizm kuramını yanlışlayan bir süreç değil aksini yaşıyoruz.

Türkiye ve Kuzey Kürdistan'da ne denli farklı dinamikler üzerinde gelişirse gelişsin Türkiye işçi sınıfının toplumsal kurtuluşunu, Kürt devrimci demokrasisinin ulusal kurtuluş hedefi ile ilişkisiz, yalıtık hale getirmenin değişik tezahürleri vardır. Türkiye işçi sınıfının iç dekompozisyon riskini boşa çıkarıp radikal bir anti-kapitalist mücadele vermesi ile Türkiye burjuvazisinin bir parçası olduğu bölgesel emperyalist politikalara karşı bir barikat oluşturan Kürt direnişinin mukadderatlarını birbirinden koparmak bunu telkin etmek iktidar perspektifine sahip olanların işi olamaz.

Y. Küçük, İ. Beşikçi'nin yaptığını bu kez metropol ortamından Türkiye'ye bakarak kimi işçi önderleri ve aydınlar yaptığında sorun iyice karmaşıklaşı-yor. Örneğin Türkiye işçi hareketi için şu ana dek en kapsamlı incelemelerin sahibi Yıldırım Koç "ayrılıkçı" Kürt hareketini işçi sınıfının mücadelesini baltalayan bir hasım dinamik olarak görüyor. Y. Koç, görüşlerinden bağımsız olarak ortalama sendikal aktivistlerin nabzını elinde tutan ve çoğunlukla bu ortalamayı yansıtan bir aydındır. Fakat aynı Y. Koç devletçi solun geleneksel yayınlarından Mülkiyeliler Birliği dergisinde son derece "sınıfsal" nedenlerle Kürt direnişini sınıfın mücadelesini baltalayan bir güç olarak lanse etmiştir. Gerçekte bu çıkış Y. Koç'un sömürülen Kürt işçilerinin ulusal baskıya yönelik duyarlılıklarını bile bile, sendikacıların hatta işçi sınıfına yakın bir metropol aydını kategorinin Avrupai tarzda sermaye ile taviz koparma çekişmesine yönelik özlemlerini dile getiriyor. Bu modelde, Kürt direnişi, adeta güzel güzel aralarında mücadele edecek modern sınıfların işini bozmuş hesapta olmayan bir oyun bozandır. Ne kadar sınıfsal vurgularla beslenirse beslensinbu model İkinci Enternasyonal döneminin hem örgütlü hem de kendi burjuvazisine başka uluslara karşı destek olacak denli şoven işçi sınıfı nostaljisini simgeliyor. Oysa bugün işçi sınıfı Kürt direnişine onun sınıfsal radikalizm eksikliği yüzünden ziyade, kendi anti-kapitalist mücadelesinin düşüş eğilimi içinde olması ve devletle karşı karşıya gelme zorlukları yüzünden yabancılaşmıştır. Bu yabancılaşmayı kıramamak muazzam derecede trajik sonuçlara yolaçacaktır. Ve şimdiden söylemek gerekirse, Kürt emekçilerinin bastırılmasına sessiz kalmış bir işçi sınıfının devlet ve şoven burjuvazi ile saf sınıfsal mücadele yürütebileceğine inanan varsa, o, sınıfın gündelik temkinliliğinin ve geçici uzlaşmacılığının arkasına saklanan bir ehli keyiftir, sadece.

Türkiye kapitalizminin yaşadığı ekonomik anarşinin politik bir devrimci krize yönelmesi için öncelikle Türk solunun zihnindeki egemen sınıflara ve statükoya ilişkin şablonların kırılması zorunludur. Yukarıda örnekleri verilen kapitalist gelişme modelleri Türkiye'de politik krize giden süreci değil statükonun konsolidasyonunu tanımlıyor. Türk solu neden gecikme ile keşfettiği işçi sınıfına devrimci bir politika taşıyamıyor ve Kürt direnişi ile sağlıklı bir ilişki kuramıyor? Bu sorulara bir cevap denemesi yazının ikinci bölümünün konusu olarak devroluyor.